

Historien bevart på film

Et studieopplegg for ungdomsskolen og videregående skole

DETTE SÅ DU PÅ DENNE STASJONEN I FILMUSEET:

FILMKLIPP FRA NORGE FRA 1905 OG FRAM TIL 1950-TALLET



Stilleben fra privat filmsamling, som ble deponert i filmarkivet etter nitratbrannen i Aladdin kino i Kristiansand i 1980.

Kort historikk

Tanken på å bevare filmen som et historisk dokument er like gammel som filmen selv. I 1898 krevde den polske filmfotografen Boleslaw Matuszewski at det måtte opprettes særskilte institusjoner for å ta vare på filmen. Han skrev: «Filmene, dette lille bånd preget av celluloid, er ikke bare et historisk dokument, men i seg selv et stykke historie som må reddes fra ødeleggelse, og det krever ingen trollmann for å gi det liv.»

Den polske fotografen mente med dette at det var nødvendig å gi filmen en offisiell status som verdifullt, historisk materiale. Det betydde også at det måtte avsettes penger for slik bevaring.

- *Hva menes med at film er vår audiovisuelle hukommelse?*
- *Diskuter hvilke filmer det er viktigst å bevare for ettertiden.*

Filmarkiver opprettes

I 1935 ble de første organiserte filmarkiver etablert. Dette skjedde i London og USA. I 1936 fikk Frankrike filmarkiv, og i 1938 ble et arkiv for filmbevaring etablert i Berlin, Tyskland. Tyskland og Frankrike etablerte også en sammenslutning av internasjonale filmarkiver som går under navnet La Fédération Internationale des Archives du Film (FIAF). Da Norge fikk sitt filmarkiv i 1955 (Norsk filminstitutt), ble Norge medlem av FIAF.

Film og problemer ved lagring av film

Film er et elastisk bånd med et belegg i to eller flere lag. Ytterlaget består av en gelatin-emulsjon som inneholder lysfølsomme sølvsalter. Denne siden kalles også bæreren. Farvefilmen består av inntil åtte lag på bæreren, for å få fram de ulike fargenyansene. Fargefilm blekner ved bevaring, både i lys og mørke.

Enhver film vurderes som interessant for et filmarkiv. Fram til 1952 ble all film laget på nitratfilm, et høyeksplosivt materiale. Denne type film går sakte i oppløsning, og oppløsningen har flere stadier. En filmarkivar må kunne analysere hvor alvorlig nedbrytningen er, for så å vurdere om filmen kan reddes. Fra 1952 ble all film laget på safetyfilm eller sikkerhetsfilm. I dag lages film av polyester, et materiale som gjør filmen smussavstøtende, elastisk og smidig. Dette hindrer slitasje på filmen.

Såvel kinofilm som reklamefilm, amatørfilmoopptak, opptak fra industri, vitenskap, samfunnsliv og folkeliv er viktig for bevaring. Film på «film» er også mer egnet til å arkivere enn videoopptak. I vår tid dekkes mange hendelser kun med videotape. Denne tapen er lett å bruke om igjen, og viktig dokumentasjon av historiske hendelser har blitt slettet. Hva skjer med vår nasjonale hukommelse da?

- *Hvilke fysiske forandringer kan man se på nitratfilmen?*
- *Hvorfor er nitratfilmen så eksplosiv?*
- *Nevn eksempler på historiske hendelser som har blitt dokumentert på film.*
- *Hva slags film kan ha størst verdi som tidsdokument?*

Restaurering

Filmene fra de forskjellige tidsepokene krever forskjellig utstyr når disse skal restaureres. En stumfilm fra «filmens barndom» kan mangle filmruter, noe som gjør filmen

hoppete og usammenhengende. Den er gjerne slitt og skitten. Denne type film har også krympet, fordi elastisiteten er borte. Til restaurering brukes kontaktkopiering og optisk printer. Filmrestaurering er et håndverk som krever spesiell kunnskap. Det er viktig å vite hva hovedmålene med restaureringen er, nemlig

- å sikre materialet for ettertiden
- å forbedre den tekniske kvaliteten så tett opp til den opprinnelige som mulig
- å gjøre materialet tilgjengelig igjen, slik at det kan leve videre.

- *Diskuter om det kan være andre viktige mål for restaureringen.*
- *Hva betyr det for oss at vi har kunnet dokumentere vårt århundre med levende bilder?*
- *Hva slags medier dokumenterte historien før filmens tid?*



Liv Ullmann i *An-Magritt*. Regi: Arne Skouen, 1969. Filmen ble restaurert i 1998.